

FREUDIZAM.

Što je to? To je psihoanaliza.

Sigmund Freud je profesor na sveučilištu u Beču. On je Židov i začetnik nove nauke na području psihologije, t. zv. psihoanalize. Sada svijet, učenici i neučenici mnogo o tome govori. Netom je Freud turio u svijet svoje otkriće, pristadoše uza nj mnogi iz anglosasonskih krajeva i Amerike. U ovo 30 godina osnovano mnogo časopisa, koji populariziraju tu nauku. Jednako postoji više međunarodnih udruženja, koji dalje proučavaju polje psihoanalize. Entuziazam je gotovo veći nego li je bio prigodom otkrića Einsteinove teorije. Čak su upriličeni i posebni kongresi psihoanalize. U kolovozu će se ove godine sastati međunarodni esperantski kongres u Ženevi. Tom će se prigodom održati i posebni sveučilišni tečaj iz psihoanalize. Stvar je već postala modom.

Nekoji psihoanalizu nazivlju »suprerealizmom«. Tako je osnovan u Parizu posebni ured za »suprerealističko istraživanje«. I u Italiji su se revije »Rivista di psicologia applicata«, te »Rivista sperimentale di freniatria« i »Psiche« osvrnule na freudizam. Lani je S. De Sanctis, profesor na drž. sveučilištu u Rimu, napisao knjigu o vjerskom obraćenju (La conversione religiosa, Bologna, Zanichelli), gdje napada Freuda i ipak se za njim povodi.

Dakako svi pristaše psihoanalize (kao nekoć i pristaše spiritizma) obećavaju preokret u svim dosadašnjim znanostima, ako se na nje primjeni novo otkriće. Ti hoće da se na pr. zabaci sva dosadnja pedagogija, osobito kršćanska kao pogibeljna. Želite li predusresti nevrose? Podučite ljude u psihoanalizi. Pod uplivom će nove nauke morati čak i svećenici da promijene vjerski odgoj. Uopće vjerski problem izlazi pred nas u sasvim drugom svijetlu pod radom psihoanalize.

Mnogi su se psihoanalitičari bacili na proučavanje vjerskog pitanja, pa u prilog svoje nove nauke nalaze čak u evanđelju tobože sebi u prilog. Dapače pri tome navode čitave glave »Nasljeduj Krista« i neke liturgičke obrede u Crkvi. Vjersko im je obraćenje »sublimacija«. S tog stanovišta navaljuju i na ispovijed. (Na obranu je protiv tih napadaja preklani izišla vrlo dobra knjiga kod Kösela u Münchenu »Dr. L. Bopp, Moderne Psychoanalyse, katholische Beicht und Pädagogik«). Još dalje idu i vele, da je katolicizam štetan ljudskom društvu.

Psihoanaliza hoće, kako se vidi, da bude ključ za sva pitanja, pa i ključ ljudske sreće. Ona hoće da ispremeta svu dosadašnju psihologiju i psihijatriju, pedagogiju, vjerske pojmove i objavu.

I. Što hoće psihoanaliza ili freudizam?

S. Freud u svom djelu »Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse« (str. 336) iznosi o svom sistemu ovu prisporobu: Pomislino široko predsoblje sasma tamno, a blizu nje je jedna soba sasma rasvijetljena. Između sobe i predsoblja je na pragu čuvar i ne pušta u sobu. U predsoblju je mnoštvo vražića. Ovi hoće da prođu u sobu, ali je čuvaru naredeno da nikoga ne pusti unutra. Što će na to vražići? Kad ih čuvar otjera i misli da ih onemogućio, oni će ga na to prevariti. Katkada se tako preobuku, da izgleda e pripadaju onoj vrsti osoba, koje moraju unutra ući i prođu. Drugda je čuvar umoran i kunja. Vražići tada promijene ime i tiho se ušuljaju unutra u sobu. Katkada i silovito navale na čuvara, koji kriči i ipak ih propusti.

Iz ove alegorije vadi Freud ove nazive i imena. Predsoblje, soba, prag jesu: besvijest, predsvijest i svijest. Vražići su niski instinkti. Čuvar je censura našeg »ja«. Razne su lukavosti onih vražića sublimacija, simboli, supstitucije, nevrosi itd.

Freud veli, da sve naše psihično djelovanje (pa i u umjetnosti, znanosti, ćudoređu i vjeri) potječe od prvih instinktivnih latentnih sila, gotovo vazda besvijesnih. (Koje su to sile? O tome se ne slažu psihoanalitičari). To je glede nauke. Psihoanalitička pak metoda hoće da otkrije te tajne sile, od kojih kao od prvog pokretača potječe sav naš psihični život. Metoda hoće da podučí čovjeka o pravom »zašto« ili uzroku tih tendencija, determinacija i djelovanja. (Freud je učenik bečkog liječnika D. J. Breuera — s njime je g. 1895. objelodanio »Studien über Hysterie« — i pariškog prof. Charcota. Freud je kratko prikazao svoj sistem u svom djelu »Ueber Psychoanalyse Vorlesungen«.).

Psihoanaliza je psihološka analiza, analiza naše nutarnosti. Psihoanaliza ne mari za onim što je svijesno, barem ne upravno. Nova nauka hoće da pomoću besvijesnog protumači svijesno i postane liječničkom naukom. Freud se stoga najprije hvata naših »pogrešaka«. Na pr. netko reče jednu riječ mjesto druge (lapsus), zapiše jednu riječ za drugu (l. calami), čuje jednu za drugu (l. auditus), časom nešto zaboravi, ne može doseći predmet i ako ga drži djelomice u ruci.

Po Freudu umornost, nervoznost, rastresenost pomažu ovaj psihološki mehanizam, ali ga ne sačinjavaju. (Uostalom može lapsus nastati pri potpunom zdravlju. Nešto zaboravljamo, jer nam je indiferentno ili dosadno. Dijete izgubi svoje igranke, kada znade da će sutradan na imendan dobiti nove). Pogreške su psihički čini, koji nastaju uslijed interferencije dviju namjera. Ima slučajeva, u kojima čovjek poznaje i priznaje u svojoj pogreški tendenciju poremećenja. Druga ta osoba to niječe. Tendencija postoji.

I u **sanjama** hoće Freud da otkrije neki skriveni zakon. Koji je to zakon? Spavač niti čuti o vanjskom svijetu niti misli na nj, on je disinteresiran. Sanje izgledaju kao neočekivana nezgoda. Kad ne sanjamo, čini nam se to najboljim, dubokim snom. U snu ne prestaje sav psihički život. Na dnu našeg bića djeluju naše želje, tendencije, potrebe, i ako ne izbijaju. Tu nešto besvjesna hoće da postane svijesnim. Živahno je sanjanje ispunjenje želje. Djetetu se sanje malo razlikuju od realnosti. Kod odraslog se javlja nešto, što nije redovito u njegovom psihičnom životu. To »nešto« otkriva njegovu intimnu, duboku i donekle prvotnu narav. On cenzurira to »nešto«. Pod uplivom te censure nastaju modifikacije, kombinacije, supresije. Censura je opet pod uplivom moralnih ili inih načela spavača, koja on čuti u budnom stanju kao svoja. Ako su želje deformirane u sanjama, to valja pripisati egoizmu bez skrupula, zabranjenom užitku, pohoti (libido). Besvjesnost ovih stvari pokazuje nam, da postoji na našem dnu.

Tajni elemenat sanja pokazuje oblik, koji možemo nazvati **simbolom**. Simboli su aluzije, representacije, figure koje izrazuju stalne okolnosti, često skrivite sanjaču. Tko pozna osobu i okolnosti, lako sastavi ključ tumačenja tih sanja. »Putovanje« na pr. znači blizu smrt, »crvići« malu djecu itd.

Freud ide dalje i tvrdi: Besvjesnost psihičkog života za odraslog nije drugo nego djetinjska faza tog života. Besvjesno je zaliha primitivnih elemenata psihičkog života, čak iz periode u utrobi majčinoj. Eto do toga zaključka dolazi Freud na temelju sanja. (Usp. Etudes, 5. 6. 1922. Blondel, La psychoanalyse. Paris 1924).

Polje su besvjesti **nevrose**. Netko na pr. ima ideju fiksnu, ljubomornost ga progoni ili manija persekucije. Tu se psihoanaliza osvrće i na prede dotične osobe, ali bliže uzroke traži i u dotičniku. Kod nevrose se javljaju posebne predodžbe, neki nevrotički impuls. U nevrosi se zbiva nešto slična kao u sanjama. Sanja potječe od nekog »suzbitog« elementa, koji se vraća. I za opsesije, manije, tegobe suzbite tendencije hoće da uđu u svijest. Bolesnik pere ruke ili bježi u svijetlu sobu, jer hoće da postigne nešto zabranjeno.

To, što hoće da ubije u nevrosi, jest **libido** pod jednim ili drugim oblikom. Osoba postaje nevrotičkom, kada nije u stanju da prigruši svoj »ja«, da ušutka libido do besvjesnog. Svako slabljenje našeg »ja« prate pretjerani zahtjevi pohote. To je zajednički temelj pohote u svakome, primitivna seksualnost u djetetu, vezana između perversije i nervoze kod odraslog i djeteta.

Psihoanaliza poznaje i svoju **terapiju**, liječenje. Ta sastoji po Freudu u tome, da se bolesniku otkrije njegovo stanje i izvor tog stanja. Neka eksteriorizira besvjesno stanje. U tu svrhu ne upotrebljuje psihoanaliza hipnozu¹).

2. Pogreške u freudizmu.

Woodworth je jedan od najuglednijih američkih psihologa. On je u svom djelu »Dynamic Psychology« (New-York 1918) priznao Freudu neke zasluge, ali je i odlučno zabacio nekoje nastranosti. Predbacuje mu, što govori samo o »libido«, a ne spominje druge instinkte, ne manje važne. Uz to su mnogi impulsi (na pr. estetski) često posljedica drugih uzroka, a ne pohote (na pr. ratno uzbudjenje, ritam, harmonija). I P. Janet, profesor na College de France u Parizu, ustao je protiv Freudove »libido«. Janet je ravnatelj laboratorija na Salpetriere i tu je proučio bezbroj nevropatičara. On veli, da ima histeričnih osoba koje ne pokazuju nijedan znak, koje navodi Freud. (P. Janet, Les medecations psycho-logiques, Paris 1919., T. II., p. 225—252).

Poradi raznih razloga ostaviše Freuda mnogi njegovi učenici i štovatelji. Poglavitito ga napustiše radi »libido«. Tako je Adler sama zabacio »libido« i stvorio je novu teoriju o »espanziji osobnosti«. Yung je pokušao, da Freudovu i Adlerovu teoriju pomiri, pa je stoga proširio pojam »libido«.

Pisac »Civiltà cattolica« (u broju 7. 2. 1925) navodi par razloga protiv Freuda. Ti su u kratko ovi: 1. Niti su svi nevropatičari onakovi, kako ih opisuje Freud; niti nevropatičari sastavljaju većinu roda ljudskoga. 2. Niti su sanje i male nehotične pogreške i jači izraz ljudske djelatnosti. Nepristojnosti su svojina površnih ljudi. Dakle Freud pretjerava, kada za volju svoje teorije sve generalizira. 3. Prava su realnost, a tu ne može psihoanalitička metoda po svojim načelima da protumači: Čovjek je svijesno i hotimice gospodar svojih strasti. Koliko se ljudi žrtvuje heroički, a da se pri tome ne nada nikakvoj ljudskoj nagradi! Mnogi iz kršćanske ljubavi ide da dvori gubavce, i ako se njegova narav tome protivi. Krasan sklad zanosi našu dušu, želja za znanošću ne da nam mira. Evo sve to ne može da protumači nova škola.

Dobro je opazio Lindworsky: Freud je sličan geografu, koji za magle vidi u njoj brda. I psihoanalitičari čitaju frazu, koja regbi ima analogiju s drugim izrazima; zapaze pokret, koji bi mogao imati i drugo značenje; nalaze okolnost, koja bi mogla imati i drugu tendenciju. Ipak psihoanalitičari svugdje vide libido, sublimaciju, simbole itd. (Die Psychoanalyse eine neue Erziehungsmethode? u Stimmen der Zeit XC Bd.). A. Gemelli upozoruje: »U psihopatologiji ne smijemo upasti u pogrešku, pa proglašiti sve apsolutnim i redovitim, što je relativno i iznimno, pa držati sve ljude za abnormalne i skvilibrirane, pa ne htjeti vidjeti svijesnost nego kroz njezine bolesne modalitete: To jest svesti psihologiju na psihijatriju« (Psicologia e psichiatria e i loro rapporti, pp. 20, 30).

Što je Freudu čovjek? Mašina, kojoj je cilj uživanje. Freudizam je evolucijonizam instinkta. Freudov je »ja« karikatura, koji je

žrtva svih svojih nagona. Ni sublimacija, ni simboli, ništa ne spasa-va »dušu čovječju« u novoj teoriji. Freudu je čovjek nešto usavršena životinja, ali bez duše kao supstancije različite od materije.

L. Roure (Études I. c., (s Janetom) o c. 260—268) predbacuje Freudu i ovo: 1. Freud se zanio i za volju svog sistema nabraja samo ono što mu je u prilog, pa bilo to i prividno mjesto da činjenice diktiraju formule i kazuju zakone, Freud nameće svoj sistem činjenicama. Drukčije je postupao iskreni Pasteur, koji je stavljao svom otkriću sve moguće protukušnje.

2. Besvjesno doduše igra u našem životu veliku ulogu, ali nikada pretežno. Niti je tačno, da je »pogrešni čin« nešto besvjesna i da je samo besvjesnost uzrok tome činu. Te pogreške nastaju često uslijed umornosti, rastresenosti, konsonance riječi, udruženja riječi ili misli. Vanjske okolnosti djeluju, da izide ova i ne ona pogreška. Naša pažnja ima svoje oslabljenje ili i prekineće, i ako interes i dalje traje. Nije dakle nestašica interesa uzrok besvjesnim tobože pogreškama.

3. Sanje uzimaju svoju građu iz skorih impresija, nedavnih događaja, a ovo katkada izazivlje prošlost, jer je ma u kakvoj svezi. Jezgra sanje nije stara. U sanji je logička atencija i pravo umovanje redovito prekinuto. Slike se i impresije nakupe prema površnim relacijama. Da to protumačimo, ne trebamo se uteći cenzuri našeg »ja« niti »libido«. Iskustvo pokazuje, da samo neke sanje prouzrokuje libido, ne sve. Ta ima sanja, koje nas ostavljaju fizički indiferentnima. Ima veselih sanja, koje nas ostave nevino dobro raspoloženim; ima i tužnih, koje nisu u nikakvom odnosu s libido. Ovo su iznijeli Freudu i nekoji njegovi štovatelji. Stoga je on kasnije i raširio svoju definiciju o libido ovako: »Libido ne znači drugo nego energiju seksualnog nagona«. Eto dakle uza sve to proširenje, Freud ostaje u biti pri tome, da je libido konačni uzrok svemu. To je pretjerano.

Nadalje čovjek može sanjati o nekim pohotnim simbolima, jer ih je negdje vidio ili čuo.

Na koncu moramo istaknuti i neke dobre strane Freudove. Njegova je zasluga, da se sada moderna pedagogija ne osvrće samo na vanjski upliv (jer je Rousseau tvrdio, da je dijete po sebi dobro i da ga iskvari samo okolina), nego i na psihična uzbuđenja i nutarnje mane. No i tu Freud i njegovi sljedbenici pretjeruju, kada hoće da uzrok svega zla postoji u toj nutarnjosti. U dnu je svakog čovjeka sklonost na zlo (kako uči i kršćanska nauka o istočnom grijehu i njegovim posljedicama), ali nije to tako uređeno da čovjek mora fatalno biti zao, kako to vidimo u nekim Ibsenovim dramama. Um rasvjetljuje čovjeka po vjerskim načelima; volja je gospodarica nad strastima, ako hoćemo da je slušamo.

1) Djela su Freudova: Studien über Hysterie 1895. Die Traumdeutung

1900. Zur Psychopathologie des Alltagslebens 1901 (1920. već VII. izd.). Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten 1905. Ueber Psychoanalyse 1910. Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse 1917. Jenseits des Lustprinzips (2. izd. 1921). Massenpsychologie und Ich-analyse 1921.

Sudeći po Dr. R. Urbantschitschu (Psychoanalyse. Ihre Bedeutung und ihr Einfluss auf Jugenderziehung, Kinderaufklärung, Berufs und Liebewahl) nema bolesti, koju ne bi psihoanaliza izliječila. Očevidno pretjeruje.

KAKO SPIRITIZAM ŠKODI ZDRAVLJU.

Već je Lombroso opazio u svom djelu »Što iza smrti?« kako Eusapija Paladino iza pokusa padne u neku posebnu živčanu bolest (hyperaesthesia photophobia), a često se pojave i halucinacije i delirij. Probava silno trpi, i ako je što jela prije pokusa ili sjednice, povraća. Na svršetku pokusa noge su joj kao uzete i drugi je moraju nositi i svlačiti. Te pojave možemo zapaziti na svim medijima. Tako svjedoči čovjek, koji je od materijaliste postao spiritista (u širem značenju).

J. Godfrey Raupert bio je član Engleskog društva za psihično istraživanje i objelodanio je više spisa o spiritizmu u engl. jeziku. U svom njemačkom djelu »Der Spiritismus im Lichte der vollen Wahrheit« navodi sud svoга prijatelja fizičara sir W. Barretta, koji se također bavio znanstvenim istraživanjem spiritizma. Barrett veli: »Opazio sam propadanje svih medija, koji redovito posreduju u sjednicama« — Glasoviti engleski kemičar sir W. Crookes bio je prvi, koji je pred 50 godina pisao o materijalizaciji fenomenâ za spiritističkih sjednica. I on piše o medijima: »Kad sam promatrao bolno stanje živčanog i tjelesnog iscrpljenja, koje prouzrokuju ovi pokusi, kad sam vidio kako medij Mr. Home u besvjestici, blijed, bez riječi leži na zemlji, nijesam nimalo sumnjao, da umanjeње tjelesne snage odgovara gubitku životne snage«. Englez Dr. Schofield, liječnik za živce, proučavao je mediumizam preko 5 decenija i morao da liječi mnoge spiritističke žrtve. On veli: »Malo ih je među onima, koji su razvili ovu sposobnost (mediumizam), a da nijesu osjetili više manje i njezine posljedice. To su oćutjeli svi, koji mediumitet goje i vrše ga kao životno zvanje. Taj put vazda vodi niz strminu. Tijelo postaje prije ili poslije nesposobno da podnese napetost. I mišljenje jednako oslabi, a volja i moralni karakter se izrodi. Tu preotme mah pijanstvo, a i druge mane pa na koncu opće stanje postane sažaljivo«. — Liječnik živaca Dr. Williams bio